

De Vriendenkring

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

www.Quakers.nu

87e jaargang nr. 4

april 2016

'de innerlijke pelgrim' thema van de Quaker retraite, januari 2016

De Vriendenkring

ISSN: 0167 – 3807

Maandblad van het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers)

Abonnementsprijs:

Nederland	€25,00 per jaar
Europa	€35,00 per jaar (per 1 januari 2016 is dit verhoogd!)
Wereldwijd	€35,00 per jaar
Email abonnement (PDF)	€5,00 per jaar

Bankrek. **NL31 TRIO 0390 3895 60** t.n.v. Maandblad De Vriendenkring te Assen. (nieuw!)

De verzendkosten voor Europa en de rest van de wereld zijn gelijk getrokken vandaar dat we ook de abonnementskosten gelijk moeten berekenen.

Voor buitenlandse abonnees geldt IBAN: **NL31 TRIO 0390 3895 60**; BIC:TRIONL2U.

Nieuwe abonnees en adreswijzigingen: dickkamma@ziggo.nl

Redactieleden:

Eindredactie: Sytse Tjallingii, Van Nispensingel 5, 8016LM, Zwolle, tel.038-4608461/06-40030923, email: vriendenkringredactie@gmail.com.

Administratie, Abonnementen, Verzending en Financiën:

Dick Kamminga dickkamma@ziggo.nl

Correctie en Schrijver: Hylkia Nieuwerth (schrijver)

Redactieleden: Wils 't Hart en Marianne van der Zee

Voor abonnees met gezichts- of leesproblemen was er een gesproken versie van De Vriendenkring. Als je hier behoefte aan hebt neem dan contact op met de redactie.

Kopij voor De Vriendenkring is heel erg welkom voor de 15e van iedere maand! (tenzij anders afgesproken).

Zie ook de tips en aanwijzingen voor auteurs op:

<http://Quakers.nu/nl/Vriendenkring/Tips%20%20voor%20Auteurs>

De Vriendenkring staat in kleur op de website, waar je nog een schat aan aanvullende en actuele informatie over de Quakers vindt.

Bezoek daarom geregeld de Quaker website:

www.Quakers.nu

In dit nummer:

Van de redactie.....	4
Vluchteling?	5
Een zachte landing	6
Het hondje	9
De retraite ervaren.....	10
In de hemel hing een vraagteken	11
Ma jambe gauche est court.....	12
Verslagje van de retraite.....	13
Een glimp van God.....	15
Een huisje-vol-verhalen.....	16
Op bezoek bij Quakers in Costa Rica.....	17
Geïnspireerd door het Onze Vader	20
Bulldozers in Calais	21
Reflectie op de Wereld Quaker Vergadering in Pisac, Peru.....	23
Van Gereformeerd tot Quaker	25
Naar een inclusief vredes- en veiligheidsbeleid.	29
Quaker Pilgrimage.....	32
Quakers voor gevangenen in voorarrest	33
Prins Viktor	35
Ontmoeting.....	37
Liefde voor het land.	38
Ecoquaker.....	41
Waar zijn Quakerbijeenkomsten?	43
Vrienden in het hele land.....	44

uit de Paas meditatie van Jean Zaru, schrijver van de Ramallah
maandvergadering van Vrienden

*May the God of hope fill you with all joy and
peace in believing, so that you may abound in
hope by the power of the holy spirit.*

Romans 15:13

Moge de God van hoop, je helemaal vervullen met vreugde en liefde in
het geloof, zodat jouw hoop overvloedig zal zijn door de kracht van de
heilige Geest.

Romeinen 15:13

Van de redactie

Op de dag na de aanslagen in Brussel is het tijd om te beseffen dat er meer is dan angst en woede over deze verschrikkelijke daden. Toch wil ik vooral aandacht aan hoop en liefde geven. Omdat wij als Quakers vast geloven in dat van God in ieder mens, is het essentieel om onderscheid te maken tussen deze mensen en hun daden van terreur. Ik vind het niet makkelijk om me voor te stellen hoe iemand er toe kan komen zoiets te doen. Toch zijn er kennelijk dingen in hun leven gebeurd, die hen tot deze daden gebracht hebben. Hebben zij geen zingeving, geen waardering, geen perspectief kunnen vinden in onze samenleving? Ik denk dat daarin de sleutel ligt om tot een veel fundamenteelere aanpak van het voorkomen van dit soort aanslagen ligt dan alleen maar denken aan meer bewaking en huiszoekingen. Laten we de kracht versterken van de liefde, van het verbinden van mensen van verschillende culturen en religies!

Dat is ook de strekking van het artikel van Andrew Lane van QCEA (Quaker Council for European Affairs), dat het verminderen van tegenstellingen en het verbinden van volken en individuen prioriteit verdient boven uitbreiding van politie en leger. Het verschil tussen de Engelse woorden 'safety' en 'security' geeft dit enigszins aan. Safety is een uitgebreider begrip van veiligheid dan security. Echte veiligheid komt allen als er vertrouwen groeit. Dat vertrouwen komt er alleen als we verbinding met elkaar hebben.

De stroom vluchtelingen naar West Europa heeft ook in deze Vriendenkring aandacht in het openingsgedicht en het stuk van Renke over de Jungle in Calais. Ook hier gaat de politiek de verkeerde richting op van prikkeldraadhekken, politie en leger om mensen die alles hebben moeten achterlaten om het vege lijf te redden tegen te houden en zelfs terug te sturen. Volgens mij is het terecht dat de Verenigde Naties geprotesteerd heeft tegen het aan de kant zetten van alle internationale regels door de deal tussen de EU en Turkije. De VN heeft de samenwerking met de EU opgezegd, een heftig gebaar! Wat is de reactie van de EU?

Ik hoop dat je bij het lezen van de boeiende verslagen en gedichten van de retraite dichter bij dat van God in jou komt en dat daar invloed van uitgaat op onze omgeving! Een samenvatting van de Wereld Quaker Conferentie door de secretaris van FWCC (Wereld Quaker Committee voor consultatie) laat een mooi voorbeeld zien van hoe er ondanks grote verschillen toch een mooie verbinding kan ontstaan tussen mensen.

Sytse Tjallingii (redactie)

Vluchteling?

uit: *Mirad*, een jongen uit Bosnië, geschreven door Ad de Bont, ingezonden door Wils 't Hart

*Maar ik ben geen vluchteling
want ik ben niet gevlucht,
ik ben weggewaaid
als een blad van de boom*

*Er is in ons land
een verschrikkelijke wind opgestoken,
een wind vol vuur en verkrachting
en op een dag,
op een dag die ik me niet meer herinner,
die ik me niet meer durf herinneren,
ben ik weggewaaid.*

*Wie zou er uit zichzelf vluchten,
wie zou, zonder afscheid te nemen
z'n eigen huis,
z'n eigen dorp of stad,
z'n eigen land,
z'n eigen familie in de steek laten
en dan .....ergens aankomen
waar je niet welkom bent?*

*Vluchtelingen zijn niet welkom, nergens
dat heeft de geschiedenis al zo vaak
geleerd.*

*Waarom zou je vluchten,
waarom een langzame dood
in een vreemd land
als je op de drempel van je huis
ook kunt sterven?*

*Vluchtelingen bestaan niet,
er bestaan alleen weggewaaide mensen,
die door de wind
over de wereld zijn geblazen.*

Een zachte landing

impressie van de retraite door Marianne van Wijngaarden

Wat aan dit weekend vooraf ging

Druk druk druk ... ik combineer een intensieve baan met een veeleisende studie en onlangs ben ik door mijn rug gegaan. De hoogste tijd om even rustig aan te doen en een pas op de plaats te maken.

Een retraite is dan het beste wat je doen kunt.

Van ons wordt gevraagd iets mee te nemen, iets wat voor jou de pelgrim symboliseert. Ik mijmer wat ik mee zal nemen. Wijze teksten? Welke tekst kan mij raken? Allemaal woorden gaan door me heen. Tot ik er moe van word, ik ga teveel in m'n hoofd. En ineens weet ik weer dat er maar één ding is dat me helpt om van woorden vandaan te komen. Zingen.

Zingen wil ik. Ik besluit om een lied mee te nemen. Ik kijk even of mijn oude held David Bowie een mooi lied over dit thema heeft gemaakt.

Maar nee, dat zijn toch andere sferen. Dan ontdek ik 'Pilgrim' van Enya.

Mooi lied, niet echt religieus, wel spiritueel. Eigenlijk een lied dat iedereen kan raken, gelovig of niet. Daar houd ik van. Ik besluit twintig kopieën mee te nemen en speel het thuis een paar keer op de gitaar.

Het weekend

Een goed gevoel vanaf het begin. Leuk om inmiddels vertrouwd geworden mensen weer te ontmoeten! Het is een soort familiegevoel. Ik voel me welkom en thuis. Achter de schermen hebben Wils, Erik en Frieda veel werk verzet. Op de slaapkamers liggen mooie kaartjes met de woorden:

bron onbekend, gebruikt op de 'Walk of Peace'20 september 2015 in Den Haag, de volledige tekst is terug te vinden op de site van de raad van Kerken: <http://www.raadvankerken.nl/?b=3482>

Aan de pelgrim:

Je stappen

zullen je woorden zijn

de weg je lied,

de vermoeidheid je gebeden

En aan het eind

zal de stilte tot je spreken

Er is een prachtige map gemaakt met het programma en mooie bijdragen over het thema. In de meditatiekamer liggen vellen papier, waar stappen op gezet zijn en waarbij kan worden geschreven en getekend. In het midden van de kring brandt een kaars en er staan bloemen. Wils leidt het weekend en de stilte in.

Persoonlijke symbolen

De eerste vraag is: welk symbool heb je meegenomen? Ieder die wil krijgt de gelegenheid om daarover te vertellen. Het is verrassend om te zien welke voorwerpen er te voorschijn komen en de persoonlijke verhalen die erbij worden verteld.

Ik word geraakt door een verhaal van een vrouw die moeite had om haar symbool in het midden neer te leggen. Ze zegt: “Het is een rotzooi op de wereld en ik voel me shit, wat moet ik in deze kring neerleggen?”

Waarop iemand reageert: “Er zijn meer goede dan slechte mensen op deze aarde en in jou is meer goed dan slecht”. De vrouw vertelt vervolgens het verhaal van de man, die dacht dat hij een kip was en in een inrichting daarvoor werd behandeld. Toen hij door de dokter gezond verklaard werd en de inrichting mocht verlaten zei de man “de mensen buiten denken nog steeds dat ik een kip ben”.

Het raakt me dat deze stiltekring zoveel ruimte biedt aan het delen, wat op je hart ligt. Het lijkt alsof het binnenkomt in een zielenruimte bij ons allen, waardoor de liefde stroomt. Zo is religie bedoeld volgens mij.

Later moest ik denken aan een uitspraak van iemand tijdens de retraite van 2015. “Er is een oceaan van duisternis en een oceaan van licht. Wij hebben de keuze in welke oceaan we zwemmen”

Als gevoelens van vermoeidheid, pijn of frustratie je overvallen is het wel extra lastig om in de oceaan van licht te blijven zwemmen, vooral als je dat combineert met het wereldnieuws. Toch koester ik dit beeld, want de weg naar het Licht blijft altijd open. Het is een persoonlijke keuze of je die weg bewandelt.

Zen-zolder

Erik verzorgt s morgens Tai Chi op de zen-zolder. Een mooie sfeer is daar met het zandlandschap. We maken eenvoudige bewegingen, die we verbeelden met *Wolken-handen*, *Hands on the table*, *Ballen maken in de lucht*, *Babyhoofdjes vasthouden* en *verplaatsen*. Een heerlijk zacht en langzaam gebeuren waarbij het lichaam geleidelijk gewend raakt aan deze natuurlijk aanvoelende bewegingen.

Geschenken onderweg

In de ochtendkring deelt Wils stenen en kaarsjes uit.

We mogen mediteren op de vraag: wat wil je loslaten tijdens deze pelgrimage? Een vraag die leidt tot zeer diverse antwoorden. Wat een ballast slepen we toch mee met zijn allen. Het geeft opluchting als je dit verhaal aan de stilte mag vertellen.

Daarna komt er ruimte voor je verlangens onderweg. Het is mooi om deze verlangens in het licht te plaatsen en ook te vertellen aan elkaar. Later op de dag komen kaarten tevoorschijn- getekend door Erik- met archetypische personages. We laten ons verrassen door kaarten die ons aanspreken, ons iets te zeggen hebben op onze tocht.

En het altaar in het midden van de kring raakt bezaaid met een bont en gevarieerd gezelschap, waarover ieder een verhaal heeft te vertellen.

Maaltijden

De maaltijden zijn in stilte. Frieda heeft prachtige teksten uitgezocht. Voor elke maaltijd leest zij - of vraagt een ander- om een tekst voor te lezen.

Zingen en Sacred dance

Er komt een moment dat we samen zingen. 'Pilgrim' van Enya zingt nog niet zo vertrouwd met gitaar, dus we luisteren naar Enya via You Tube. Zaterdagavond dansen we 'Sacred dance' met Frieda op mooie ingetogen muziek: eenvoudige bewegingen die ons uitnodigen te verbinden met vragen die in je leven en met creëren.

Zondag

Van de zondag herinner ik me vooral het laten bezinken van wat de dag daarvoor is aangeraakt. We zijn in stilte in de kapel. Er is gelegenheid om je Lichtje aan te steken.

De meditatie en de woorden die we dit weekend delen met elkaar vanuit de stilte geven een intens gevoel van verbinding. Intimiteit, kwetsbaarheid, zachtheid. Je mag er zijn zoals je bent.

En dan komt het moment dat we afscheid nemen van dit bijzondere samenzijn met elkaar.

Weer thuis

Als ik in de namiddag thuiskom nestel ik me tevreden in mijn stoel voor het raam met een kopje cappuccino en het boek van Ansel Grün dat ik mezelf cadeau gaf dit weekend. Grün schrijft over troebele en heldere bronnen en over hoe we kunnen doordringen tot de zuivere bron op de

bodem van onze ziel. Dan kijk ik naar buiten en zie de berk, waar de wind zachtjes in wiegt. Het is mistig buiten. Ik mijmer even over de woorden die ik las, dan sta ik resoluut op. Ik wil wandelen. Daar was vandaag geen tijd voor in het programma. En mijn rug heeft het nodig.

Na vijf minuten ben ik in het Immerloo park. Het is heerlijk om buiten te zijn en te lopen in het mistige landschap. Ik neurie en zing *de Pilgrim* van Enya, helemaal in sfeer. Vanuit het park kom ik op de dijk, inmiddels is het donker geworden. Als ik op de dijk loop voel ik de verbinding met de pelgrima in mij. Ik hou van deze stille eenzaamheid. Ik dank God en geniet intens. Het lijkt er op dat de pelgrima in mij is geland.

Het hondje

door Wils 't Hart

Dit hondje tekende Erik Dries bij een verhaal van Wils over een hondje dat met de pelgrims meeloopt op de tocht naar Santiago. Hij gaat mee met alleengaande pelgrims, soms wel een maand lang. Als Santiago in zicht komt keert hij terug naar zijn baas. We wilden allemaal wel zo'n hondje op onze pelgrimstocht

De retraite ervaren

door Mariet van den Oever

Hoe ik de retraite dagen van 22, 23, en 24 januari met de Vrienden van de Quakers heb ervaren. Deze keer deed ik voor de 3^e keer aan de retraite met de Vrienden van de Quakers mee. Aan de vorige keren heb ik ook goede herinneringen, dus welgemoed schrijf ik mij in voor deze dagen in 2016. Samen met Frieda rijd ik erheen. Altijd fijn om op een bekende plek waaraan je goede herinneringen hebt, aan te komen: De St Willibrord Abdij-Slangenburg. Als welkom ligt op de kamer en kort maar krachtig gedicht voor: De innerlijke pelgrim: Je stappen zullen je woorden zijn – de weg je lied, - de vermoeidheid je gebeden En aan het eind - zal de stilte tot je spreken.

De regels komen regelrecht bij me binnen.

Bij de eerste maaltijd spreken we af om onze volgende rustpauzes in stilte te gebruiken. Dan volgt de (hernieuwde) ontmoeting met Vrienden, bekend en onbekend: Vrienden met 'iets van God in zich'.

Ons thema is: 'De Innerlijke Pelgrim'. Aan de hand van de symbolen -die we van huis meebrachten- voor de pelgrimstocht die we in ons leven gaan, vertellen we elkaar wat ze voor ons betekenen. Mijn symbool voor mijn pelgrimstocht is de Ster die mij de weg wijst. In de voorbije kerstperiode kreeg die voor mij een bijzondere betekenis. Het licht van de Ster wijst mij de weg die ik mag gaan. Dat is het enige wat ik weet. In de Stilte tussen onze persoonlijke verhalen ervaar ik de aandacht die elk symbool krijgt, als een 'thuiskomen', terwijl we tegelijk toch nog maar net hier samen op weg gaan! Zo beleef ik de zaterdag en zondag eigenlijk steeds weer als een 'op weg zijn' en weer thuiskomen.

Het heeft me altijd geïnspireerd om mensen te ontmoeten op mijn Pelgrimstocht, vooral in deze fase van mijn leven. Ik vind het heerlijk om aan de hand van verschillende symbolen, zoals de kiezelsteentjes, de cirkel naar binnen, de verschillende schilderijen en fotos, te mogen delen in de verschillende verhalen van mijn mede pelgrims. Mij brachten ze mij bij mijn ouder worden, in het hier en nu. De 'voettocht' die we allemaal in stille aandacht maken, doet mij ervaren dat mijn evenwicht wankel is en brengt mij ertoe soms de steun te zoeken van de stoelleuningen, (gelukkig ben ik niet de enige)! Dit meditatieve lopen en de meditatieve dans brengen mij uiteindelijk bij mijn vreugde, dankbaarheid en hoop voor de aarde en een nieuwe wereld. Steeds weer op weggaan en bijgelicht worden door de Ster en uit te komen bij de kribbe van het Christuskind -mijn Innerlijk Kind- dát beeld bepaalt deze dagen in de Slangenburg mijn pelgrimstocht waarmee ik uit kom in het 'hier en nu' en met vertrouwen en hoop weer opnieuw op weg ga.

In de hemel hing een vraagteken

door Toon Telligen, uit de map van de retraite,

Waarom?

*Mensen klommen op elkaars schouders
en bekeken het van dichtbij.*

*Het is een oud uitroepteken, zeiden ze,
hel is kromgetrokken,
het stort bijna neer.*

*Ze besloten hun verdere leven te wijden
aan de belekenis daarvan.*

*Ze volgden hun weg,
passeerden aanhalingstekens,
Voetnoten en kleine verschuivingen,
haakjes werden geopend
en schielijk weer gesloten
en in de verte zagen ze drie puntjes*

...

in het heldere wit der onsterfelijkheid.

Ma jambe gauche est court

Erik Dries

Een pelgrimstocht is niet makkelijk, maar kan verrijken
Het doel is soms: herstellen. Vaak: herijken
Belangrijk is het om de innerlijke stem te verstaan
En dat is op deze retraite min en meer gedaan

Het gaat niet om de lengte of de duur
Wij hebben maar zés stappen gezet in 48 uur!
Maar dat waren wél zes vragen die in mijn dromen
op elk niveau bij quakers terug zouden moeten komen

Individueel, lokaal en landelijk
Overweeg ze spiritueel en verstandelijk
Op europees niveau en mondiaal
Deze stappen zijn voor ons allemaal

- 1- Wat gaat mee in onze pelgrimstas om ons aan te laven
- 2- Wat laten we achter, wat willen we liever begraven
- 3- Wat is ons doel, concreet of als idee
- 4- Inspiratie komt ook van mensen, wie loopt er met ons mee

5- Wanneer is het doel bereikt
(maar dat is iets waar menigeen zich op verkijkt;
Geen utopie buiten ons gaan verzinnen!
Het gaat om transformatie van binnen)

6- En dan naar huis, aan het werk
(Tadadada kruis, tadadada kerk)
Nee serieus: voor welke verandering in de wereld gaan we zorgen
.....Dat ligt nog diep verborgen

Want, anders dan gewenst en gewend,
Is de uitkomst van een transformatie vooraf niet bekend!

(Ma jambe gauche est court
Et l'autre se déplace lentement;
Voilà la raison de la mauvaise enjambement)

Verlagje van de retraite

door Marjolein Gardien

Vrijdag middag half 3 vertrokken wij gedrieën, Aminata, Erik en mijn persoontje, vanuit Loosduinen op pelgrimsreis naar Doetinchem. Onder het genot van verbindende gesprekken reden we soepel en ruim op tijd het zandpad naar de Abdij op. Warm onthaald door Wils en Frieda betrad ik voor het eerst dit prachtig gelegen complex, voor veel Vrienden zeer bekend terrein.

Mijn ervaring met retraite en stilte dagen/weekenden en weken is dat het elke keer weer zo anders is. Elke keer kom ik in contact met delen van mezelf die nog licht en liefde nodig hebben van dat van God in mij.

En toch lijkt ik een soort verloop bij mezelf te constateren.

Er naar uitkijken, onthaasten, als de rust en stilte me omarmd zie en ervaar ik meest ook mijn eigen innerlijke woelige baren. Die door de Aanwezigheid, rust en ruimte vaak de verrassende welkome inzichten en gronding geven .

Ook deze keer, heel duidelijk een weerstand en onrust in mezelf: deze keer had het heel duidelijk met praktische zaken te maken....

Namelijk de schimmel in de douche en de voeding: niet biologisch, hè?

Er wordt niet gerecycled ? Grote onrust in mij.... Brrrr .....keuzes, keuzes ga ik dit bespreekbaar maken ?

Allerlei argumenten voor en tegen tolden door m'n hoofd vanaf de momenten dat ik hier mee geconfronteerd werd. Grappig deze variant had ik nog niet meegemaakt. Een flinke verkoudheid kwam als niets uit de lucht te voorschijn en de zaterdag verliep ineens heel anders voor mij.

Dank aan gember en paracetamol, waardoor ik na een paar uur goed slapen deel kon nemen aan het avondprogramma.

Tijdens het avondspel, waar het voor mij als zo'n bevrijding voelde om in liefdevolle vrijheid te ervaren om zelf te mogen kiezen.

Een nieuwe trouwe vriend deed z'n intrede.

Dank je wel lieve vrienden!

Liefs met Zachte Kracht,

gezamenlijk afwassen in de keuken van het gastenverblijf van de St. Willibrord Abdij

eten in de refter in stilte

Een glimp van God

door Kris Gelaude, 14 december 2015, ingezonden door Pieter Ketner,

*Zullen wij dan,
jij en ik,
met een hart van goud
in het flikkerend licht
naar de mensen gaan?*

*En telkens beschroomd
op de drempel staan;
de mirre van hoop
de wierook van eenheid
voorzichtig in onze handen?*

*Om, als een kind dat nog droomt
van een
wereld die goed is,
even een glimp te zien
van God zelf
die ons aankijkt
in het gelaat van de ander?*

Een huisje-vol-verhalen.....

door Inge Herrebout, initiatief van Corien van Garderen,

Jullie kennen vast het begrip Crowdfunding ..... een poging om wat geld bij elkaar te krijgen voor kunst/ kunstenaars, die het helaas meestal zonder subsidie moeten doen. Jullie weten dat mijn schoonzoon Wijnand Stomp – de man van Karin Herrebout - verteller en theatermaker is. Hij werkt veel voor scholen en treedt op in theaters door het hele land. Op een vorige AV heeft hij voor ons ook een verhaal verteld, over de slavenhandel. Ook op een internationaal Quaker familiecamp in Duitsland heeft hij met een plezier en succes een optreden zonder woorden voor de jeugd en de volwassenen verzorgd. Nu heeft Wijnand van Staatsbosbeheer een ontzettend leuk klein theatertje (een vroegere aardappelkelder) in Haarlem tot zijn beschikking gekregen, op het landgoed Elswout, vlak bij waar hij met zijn gezin woont. Dat theatertje moet verbouwd/aangepast worden, en ook rolstoel-toegankelijk gemaakt worden, o.a. voor zijn grootste fan, zijn dochter Serinde..... Wijnand gaat daar verhalen vertellen en ook andere artiesten de gelegenheid geven om theater en muziek te maken. En het prachtige park mag ook worden gebruikt voor ongetwijfeld spannende avonturen met de jeugd.

Ik vermeld onderstaand de link waarop je kunt klikken en Wijnand zelf kunt horen en zijn theatertje zien, wat een “huisje-vol-verhalen” gaat worden. Als je dat zou willen, kun je misschien een kleine

bijdrage aan het verwezenlijken van zijn plan geven, maar op zich vind ik het al leuk als jullie hiervan op de hoogte zijn. De fondswerving gaat via “voor de kunst projecten”. *Op die site kun je een bijdrage storten.*

Wie weet tot ziens in het Huisje-vol-verhalen.

<https://www.voordekunst.nl/projecten/4285-theater-elswout-huisje-vol-verhalen>

Op bezoek bij Quakers in Costa Rica.

Door Lucas de Groot, Renesse.

In Januari ging ik met mijn vrouw de nieuwe woonplek van onze dochter bezoeken, die sinds kort in Costa Rica leeft en werkt om samen met haar man de groen/gele papagaaien te beschermen tegen uitsterven. Het is bij haar in het bos 34°C en dat is alleen uit te houden door regelmatig het hoofd nat te maken. De prachtige papagaaien zien en horen we overal om ons heen. 5 Vrijwilligers en een dierenarts doen het dagelijkse werk. Elke dag is er een excursie voor toeristen. Een aantal dagen zijn we samen met onze dochter Sarah en haar man in het Quakerdorp Monteverde

geweest: “ Groene Berg”. Dat werd een heel bijzondere gebeurtenis. 65 Jaar geleden emigreerden 12 Vrienden families uit Alabama(dicht bij New Orleans) om voor een aantal van hun zonen de militaire dienst te kunnen ontlopen. De Korea oorlog speelde volop. En, Costa Rica had bewust gekozen om geen leger te hebben. Als enige in de wereld... Deze kolonisten kochten een 1500 ha groot nevelwoud dat op 1400 m. hoogte lag, dus lekker koel voor de melkkoeien die ze wilden gaan houden. Met iedereen samen werden steeds de boerderijen gebouwd. Ook was er al snel een melkfabriekje om kaas en boter te maken. De 15 kaassoorten gaan inmiddels naar heel Midden Amerika. Ze bouwden wegen, een waterkracht centrale en winkels.

Ook was er al snel een Quaker schooltje voor hun eigen maar ook voor de lokale kinderen: 2 talig. Nu zitten er 120 kinderen op deze school, die van tot en met de High school. De school ligt pal achter het Meeting-huis, omringd door oerwoud. Op woensdag is er samen met alle kinderen en volwassenen een stille meeting in de school. En natuurlijk ook op zondag om 10.30 uur.

De beslissing om vanaf het eerste begin 600 ha. van hun land (oerwoud)niet aan te raken, heeft later grote gevolgen gehad voor de vroege ontwikkeling van Natuurbehoud in heel Costa Rica.

Het stuk oerwoud werd in 1973 het eerste Cloud Forest reservaat in het land! Veel bos werd later nog bij gekocht met hulp van Amerikaanse Quaker stichtingen. Costa Rica is in de afgelopen jaren daardoor uit gegroeid tot het land met de meeste natuur reservaten,

waar elk westers reisbureau reizen naar toe organiseert. Al voor onze reis had ik de schrijver van de Quaker meeting Monteverde geschreven dat ik op 23 jan. naar de meeting zou komen en voorgesteld dat ik na afloop een kort verhaal zou houden over mijn vredespelgrimage door Europa. Tijdens de meeting werd steeds als iemand opstond en iets zei, vertaald naar Engels of Spaans. Ik mocht met mijn presentatie het pas geschilderde meeting-huis in gebruik nemen.

Wolf en Lucky Guindon

Dit prachtige houten gebouw was 4 jaar geleden in een week tijd opgericht door 70 Vrienden tegelijk. Net zoals het bij de Amish boerderijen in Amerika nog steeds gaat.

Na afloop heb ik een afspraak gemaakt met Vriend, Benito, die 10 Jersey koeien en 15 geiten melkt en er kaas van maakt, precies zoals wij dat 14 jaar lang hebben gedaan op onze boerderij. De volgende dag zijn we daar met ons vieren de hele middag op bezoek geweest en hebben zelfs geholpen met melken: we waren het nog niet verleerd, wat een wonder mag heten na 30 jaar!! Onze dochter zag ons voor het eerst melken en prompt besloot ze om ook een klein selfsupporting boerderijtje te beginnen. Ze zoeken een nieuwe plek om te wonen en het liefst in een leefgemeenschap zoals de Quakers in Monteverde hebben opgebouwd.

Ze waren allebei onder de indruk van de ondogmatische en liefdevolle opstelling van Benito en zijn ouders. Ze hadden allebei toch een ouderwets idee over Quakers: streng gelovigen, etc.

Toen de 85 jarige Lucky zei dat Quakerisme voor haar geen religie is, maar meer een manier van leven, maakte dat indruk omdat het ook zichtbaar was in hun huis en verhalen. Een eenvoudig, houten huis, met prachtige zelfgemaakte natuur schilderijen aan de muur en een eekhoorn, die als huisdier gewoon langs de balken vloog. Benito die

gezellig manden zat te vlechten terwijl we thee dronken...

Toen we terug reden waren we er alle vier stil van, zoveel indruk, had het bezoek op ons gemaakt. Mijn dochter en haar man hebben ter plekke besloten om in de omgeving van dit dorp te gaan zoeken naar een nieuw huis. Ze hebben de Garden of Eden gevonden....

Mooie filmpjes over het leven van Benito en zijn ouders Lucky en Wolf Guindon kun je vinden op YouTube (“Settlers Monteverde”).

Wolf heeft aan de wieg gestaan van het 'Cloud Forest' Park. Hij heeft daar 30 jaar lang als directeur en gids gewerkt, naast zijn boerderij, die door zijn zonen gerund werd. Tevens heeft hij de Costa Rica Vrienden vaak vertegenwoordigd op internationale Vrienden vergaderingen. Een indrukwekkend boek over zijn leven zal ik in de Quaker bieb in Den Haag leggen.

Door Vrienden uit Monteverde is er in de hoofdstad samen met de VN een vredes universiteit opgericht, met als doel kennis en ervaring verzamelen omtrent geweldloze conflictbeheersing tussen staten en tussen groepen. Uit de hele wereld komen jongeren om daar cursussen in te volgen. Verder is er een 60 ha. groot vredespark, met daarin standbeelden van Nobelprijs winnaars voor de Vrede.

Vrienden zijn hier al tientallen jaren bezig met Vredeswerk in de omliggende landen, o.a. door aanwezig te zijn bij verkiezingen aldaar. In de negentiger jaren van de vorige eeuw kreeg de president van Costa Rica de Nobelprijs voor de Vrede voor zijn inspanningen om in Nicaragua de vrede terug te brengen.

Wel, jullie zullen wel hebben begrepen dat wij een bijzondere tijd hebben gehad.

Het is een mijl op zeven om er te komen en daardoor niet klimaat vriendelijk, maar het land heeft heel veel moois te bieden en de mensen zijn wel super vriendelijk. Niet alleen in Monteverde!

Geïnspireerd door het Onze Vader

door Lida Uittenbogaard-Meijdam, ingezonden door Inge Herrebout,

*Onze Schepper,
Die als een ouder voor elk mens wil zijn.
Bron van alle leven,
Van liefde, wijsheid, blijdschap.
Dat die U bent gerespecteerd mag worden.
Dat daardoor Uw wereld zichtbaar kan worden.
Een wereld waarin wij Uw bedoelingen vorm willen geven,
Op aarde zoals in de hemel.*

*Geef ons elke dag ons deel van water en brood.
Wees ons genadig.
Vergeef ons en help ons vergeven.
Help ons wat we verkeerd deden waar mogelijk te herstellen.
Help ons Uw en ons wezen en elkaar tegemoet te komen.
Leid ons!
En als we aangetrokken worden tot wat niet goed is, wilt U ons
dan helpen dat los te laten?*

*Want van U is de levensadem
En de levenskracht
En het levenslicht.
In tijd en eeuwigheid.*

Amen

Bulldozers in Calais

door QCEA en Renke Meuwese, vert. Nel Bennema

Vanaf augustus heeft Renke Meuwese in totaal 10 weken in het vluchtelingenkamp in Calais gewerkt. Renke is een Quaker uit Nederland, assistent-schrijver van de Europese en Midden Oosten jongerenorganisatie en een lid van QCEA (Quaker Raad voor Europese Aangelegenheden). Op zijn weblog legt Renke uit waarom hij gelooft dat er na de gebeurtenissen van de afgelopen dagen een dringende behoefte is aan mensenrechten-waarnemers in Calais.

Deze week heeft de Prefectuur van Calais, in samenwerking met de CRS (Franse Oproer Politie) de zuidelijke helft afgebroken van een vluchtelingen- krottenwijk (bekend als de Jungle). Deze ligt net buiten Calais, de plaats met de haven die het dichtst bij de UK is gelegen, en bij de ingang van de Kanaaltunnel.

De CRS heeft traangas gebruikt, rubber kogels en een waterkanon om de mensen uit hun woonplaatsen te verdrijven. De Prefectuur heeft daarop verklaard dat de bouwsels onbewoond waren en deze gesloopt.

Dit is een directe schending van de uitspraak van het Hof in Lille op donderdag 25 februari. De rechter hield eraan vast dat woonruimten niet vernietigd zouden mogen worden en dat er geen geweld kon worden gebruikt bij de afbraak van de bestaande huizen en tenten.

Onzuiver uitoefenen van macht.

Vorige week nog sprak de Franse regering zich erover uit dat de bewoners met zachte drang zouden worden uitgezet en dat dit in een periode van enkele weken zou

gebeuren. “Geen bulldozers”, had de Franse Minister van Binnenlandse Zaken beloofd.

De Regering biedt ook weinig alternatieven voor de afgebroken huisvesting. Voor het hof beweerde zij dat er 800 tot 1000 mensen in het zuidelijk deel van de Jungle woonden. Vluchtelingen hulp en Herberg voor Migranten hebben een gedetailleerde telling uitgevoerd en concludeerden dat er in werkelijkheid 3000 mensen wonen, inclusief 300 ongebeleide minderjarigen. De Regering biedt geen verklaring voor deze cijfers, en geen plan om deze minderjarigen te huisvesten, noch hoe zij zouden kunnen worden gewezen op hun rechten.

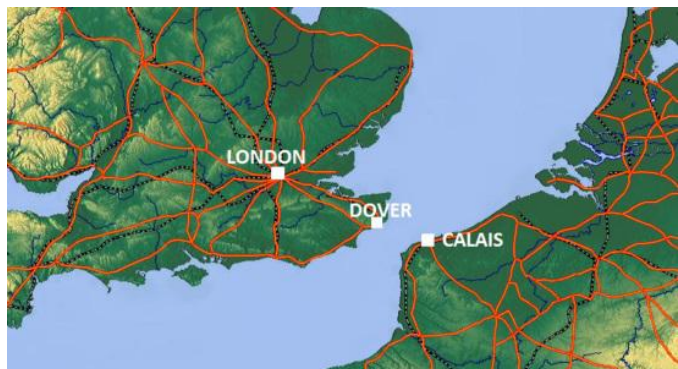
Mensenrechten in gevaar.

Frankrijk riskeert het verbreken van zijn verplichtingen onder de Europese Conventie voor de Menschenrechten. In het bijzonder Artikel 8, dat het recht op gezinsleven en een woning garandeert. Nog maar 8 maanden geleden werd vluchtelingen aangezegd dat zij naar het Jungle gebied moesten verhuizen, met de belofte dat er geen traangas zou worden gebruikt. Nu worden ze opnieuw gedwongen om te vluchten. Gezinnen worden uit elkaar gehaald wanneer vaders en broers overgebracht worden naar mannenkampen en vrouwen en kinderen naar vrouwenkampen.

Inmiddels worden de vrijwilligersorganisaties plotseling buiten de Jungle gehouden, waardoor het nauwkeurig volgen van de activiteiten van politie en Prefectuur wordt gereduceerd.

Mensenrechtenwaarnemers zijn bijzonder hard nodig om ervoor te zorgen dat er niet straffeloos geweld wordt gebrikt. Dit kan ertoe bijdragen om ruimte te creëren voor dialoog en het ontwikkelen van geweldloze oplossingen. In vele delen van de wereld worden deze programma's gebruikt bij langdurige conflicten, zoals door de Vredesbrigades International in Guatemala of de het Oecumenisch Begeleidingsprogramma in Palestina en Israël.

Als je de bezorgdheid deelt over de gebeurtenissen in Calais, deel dan dit blog met je parlementslid of lid van het Europese parlement. De vluchtelingencrisis mag ver weg lijken, maar deze gebeurtenissen vinden plaats aan de grenzen van de UK en Frankrijk, en daarom zouden Britse en Franse politici mogelijk bijzondere invloed kunnen uitoefenen.

Reflectie op de Wereld Quaker Vergadering in Pisac, Peru

19-29 januari 2016, van de Algemeen Secretaris van FWCC

vertaling Nel Bennema

Aan Vrienden overal ter wereld,
Op de Algemene Wereld
Vergadering had ik sterk het
gevoel dat wij ons als Vrienden
verder ontwikkelen. Iemand
beschreef onze gezamenlijke tijd
in Pisac, Peru, als “soft”, als een
ervaring van Vrienden om open
te staan voor elkaar, die niet zo

zeer gekenmerkt werd door de afwezigheid van verwarring als door een actief verlangen om eenvoudig elkaar te leren kennen. Zoals je in de zendbrief kunt lezen: Wij zijn verschillend. We kwamen bijeen als een diverse verzameling van Vrienden. We werden uitgedaagd door onze verschillen. Deze uitdaging is niet altijd gemakkelijk maar het is er een die we verwelkomen.

Nieuwsgierigheid verdrong onze natuurlijke neiging om anderen te veroordelen, en de *worship* van de vier FWCC secties, elk kleurig en gevarieerd, trok ons in de kring van familie, van liefde, van Gods uitnodiging.

Kwam het door de aanwezigheid van 90 Jonge Volwassen Vrienden (beneden de leeftijd van 35), die ervaring hebben met diversiteit, een generatie die de wereld leert om niet bang te zijn voor verschillen? Heeft het ermee te maken dat we ons bevinden in die natuurlijke en prachtige Heilige Vallei in Peru? Leven we in een wereld die nu virtuele geloofsgemeenschappen creëert, die de familie van Vrienden dichter bijeen brengt doordat we relaties opbouwen over de wereld? Zou het kunnen zijn dat God onze harten “verzacht”, zelfs als we gezamenlijk de energie vinden die dringend nodig is om ons te verzetten tegen onrecht en onverschilligheid?

De zendbrief vervolgt: Wij zijn één. Wij zijn één in de geest van God die onze verschillen niet wegwast of verbergt, maar die ons toestaat deze te vieren en die ons in staat stelt om over de spirituele grenzen heen te reiken die ons zouden kunnen scheiden. Wij hebben dit kunnen doen door in *worship* bijeen te komen, waarin God steeds aanwezig was, ook al was de vorm ons misschien niet vertrouwd.

Door intens en liefdevol naar elkaar en naar God te luisteren bereiken wij een plaats waar we kunnen horen en voelen waar de woorden vandaan komen, zelfs wanneer wij de taal niet kunnen begrijpen waarin ze worden uitgesproken.

Omdat we waren gekomen uit 37 verschillende landen en 77 jaarvergaderingen plus 10 maandvergaderingen *en worship* groepen die niet binnen een jaarvergadering gelegen zijn, werd er in vele talen gesproken. Ongeveer 1/3 bestond uit Spaanssprekenden, zodat we allemaal koptelefoons gebruikten. De zakenvergadering was in het Spaans en de minuten werden in het Engels teruggelezen. We zongen in het Kiswahilli, Aymaran, Spaans, Engels en in misschien nog meer talen...

Het allerbelangrijkste in de zendbrief is, dat hierin onze vreugde werd uitgedrukt: Wij zijn Vrienden. Door onze keuze om bijeen te komen en bereid te zijn om diep met elkaar te delen, vrijuit te bidden en liefdevol naar elkaar te luisteren, zoeken wij ernaar om verder te gaan dan onze verschillen, verder te zien dan onze etiketten en wegen te vinden om verbindingen met elkaar aan te gaan. Het werk van FWCC is van ons allen afhankelijk. Om dit te kunnen voortzetten stimuleren wij Vrienden, meetings/kerken en jaarvergaderingen om financieel bij te dragen en te participeren in het leggen van verbindingen tussen Vrienden.

Hand in hand in een kring deelden wij een lint om ons erop te wijzen hoe wij met elkaar zijn verbonden. We zongen: “Wij zijn Vrienden voor altijd. Wij zijn Vrienden voor altijd, en ons werk op Aarde is zojuist begonnen. In onze pijn en in ons plezier willen wij samen staande blijven. Vrienden voor altijd. Wij zijn één”. Moge dit zo zijn.

Met liefdevolle groeten van FWCC,
Gretchen Castle

Van Gereformeerd tot Quaker

door Tiny Coffin-Bruning

Op bezoek bij een Quaker-bijeenkomst

Wie als lid van de protestantse of katholieke kerkganger voor het eerst in Nederland een wijdingssamenkomst van Quakers bezoekt zal waarschijnlijk vreemd opkijken. De dienst is zo anders dan een traditionele kerkdienst. De tien of twintig aanwezigen zitten op stoelen in een kring, in het midden staat een tafeltje met bloemen en een Bijbel. Er is geen preekstoel, geen orgel of piano, geen doopvont. Als je schuchter rondkijkt, ontmoet je waarschijnlijk een paar vriendelijk lachende ogen, en iemand wijst naar een lege stoel waarop je dan plaatsneemt. Er wordt niet gesproken. Men is in diepe stilte verzonken. “Wanneer begint het?”, denk je. De dienst is al begonnen. In het komende uur wordt de stilte zo nu en dan onderbroken door iemand die opstaat en een boodschap geeft: een inzicht over een passage uit de bijbel, een persoonlijk ervaring van Gods aanwezigheid, een worsteling met verdriet of ongeloof. Na een uur worden links en rechts handen geschud. Er volgen mededelingen, dan een koffiepauze, mogelijk gevolgd door een groepsdiscussie of een presentatie. Mijn gereformeerde broer die door mijn 15-jarige zoon meegenomen werd naar de wijdingssamenkomst in Amsterdam riep verbaasd uit toen hij thuis kwam: “Geen preek, geen zingen, geen collecte. Niets!”

De Geschiedenis

Om te begrijpen waarom de Quakerdienst zo anders is, moeten we terug naar het begin, naar Engeland in het midden van de zeventiende eeuw. Het was een tijd van enorme religieuze honger. Religie was het gesprek van de dag. Men was ervan overtuigd dat een oprechte en juiste verhouding met God het belangrijkste was in dit leven. Er werd gediscussieerd, andersdenkenden werden bespot en aangevallen. Een groep van ‘zoekers’ keerde zich af van alle uiterlijke vormen van religie. Ze kwamen bij elkaar op basis van één centrale gedachte: *Christ has come to teach his people himself* - Christus is gekomen om zelf de mensen te onderwijzen. Ieder mens heeft een vonk van God in zijn ziel en van Christus in zijn hart, en daarmee het vermogen om Gods boodschap te ontvangen. Daarvoor hoeft men geen theologie gestudeerd te hebben. Wat wel noodzakelijk is, is dat men het eigen ego opzij kan zetten. Dus geen van tevoren geschreven preken, maar alleen datgene wat de Geest van God in de stille samenkomst duidelijk maakte in iemands hart.

De groepen van mensen die zo op zondag bijeen kwamen noemden zichzelf 'Kinderen van het Licht'. Gehoorzaamheid aan het door God gegeven Licht was het belangrijkste in hun leven. Het gevaar bestond natuurlijk, dat sommigen hun eigen wensen voor Gods wil hielden. Men ging ervan uit dat de groep, de *meeting*, in staat was om onderscheid te maken tussen wat uit de mens zelf voortkwam enerzijds en wat van God was anderzijds. De Bijbel was daarbij een grote hulp. God sprak zich zelf niet tegen, meende men. Hun stille vergaderingen leverden de volgende inzichten op, die nog steeds door Quakers nagevolgd worden:

1) Een door God geïnspireerd leven is een eerlijk leven. Dat wil zeggen dat men geen eed zweert, want een eed berust op het idee dat men soms wel en soms niet de waarheid spreekt. Quakers zweren niet, maar stellen zich volkomen verantwoordelijk voor hun woorden. Voor Quakers die winkels hadden betekende dat: vaste prijzen voor iedereen, zonder afdingen. Ouders konden hun kinderen om een boodschap sturen naar een Quaker winkel en er zeker van zijn dat zij net zo eerlijk behandeld werden als een volwassene met een grote mond. Dat was heel ongewoon voor die tijd.

2) Gods Geest is toegankelijk voor mannen en vrouwen. Ze wisten uit ervaring wat de profeet Joël beschreef: "Ik zal mijn Geest uitstorten op al wat leeft en uw zonen en uw dochters zullen profeteren." Vrouwen hebben vanaf het begin een belangrijke rol gespeeld, en in Zuid Amerika is het een van de weinige kerken waar vrouwen leidinggevende posities bekleden.

3) Quakers zijn pacifisten. Een mens doden is het blussen van een vonk van God in deze wereld. Geen oorlog, wel de studie van oorlog en vrede en bemiddelen om partijen met elkaar te verzoenen. In de jaren '90 van de twintigste eeuw waren Quakers in Burundi en Kenia de eersten die hun kerken en 'meeting houses' openden zodat Hutu's en Tutsies bij elkaar konden komen om de gruwelijke moorden te verwerken en tot verzoening te komen.

De Quakerbeweging van de zeventiende eeuw begon zichzelf te zien als een kerk, niet alleen als een vernieuwingsbeweging. Het was een vrouw, Margaret Fell, die de belangrijkste rol heeft gespeeld in het organiseren van de kerk, die 'Het Religieus Genootschap der Vrienden' ging heten. Quakers vandaag de dag hebben zowel een sterk mystieke als een praktische inslag. Ze nemen Jezus' woorden om het zout en licht der aarde te zijn serieus, en ze helpen elkaar te ontdekken wat ieders persoonlijke roeping is.

Mijn weg

Hoe is het mogelijk dat ik, opgegroeid in een Gereformeerd gezin in Amsterdam, nu lid ben van een Amerikaanse Quaker Meeting?

Het Amerikaanse gedeelte is gemakkelijk. Ik ben in 1965 met een Amerikaanse collega getrouwd toen we allebei les gaven aan de internationale Quakerschool bij Bunnik. Ik was het achtste kind in een gezin van tien kinderen. Toen ik arriveerde was het patroon in ons gezin al vastgelegd. Er hoefde door mij geen weg gebaad te worden. Vader las uit de bijbel na het eten, moeder uit de kinderbijbel tussen de middag. We gingen op zondag twee keer naar de kerk, we deden samen spelletjes op zaterdagavond, wandelden op zondagmiddag, en zondag 's avonds na het eten zongen we rondom het orgel. Voor de oudere kinderen was het allemaal vanzelfsprekend, voor mij natuurlijk ook. Ik was dol op mijn oudere broers en zuster en wat zij deden wilde ik ook doen. Bovendien, ik hield veel van zingen en de gezelligheid van samen spelletjes doen. En ik vond de verhalen uit de bijbel prachtig. Ik twijfelde er niet aan dat alles letterlijk waar was.

Na een opleiding aan de gereformeerde kweekschool werd ik onderwijzeres op een Christelijke school in Ede. De kerk en het geloof waren heel belangrijk voor mij. Het was nu mijn eigen keuze; ik trad niet zomaar in de voetstappen van mijn vader. Bovendien had ik toch wel een mystieke aanleg, en de geloofservaring was veel, veel belangrijker dan de theologie. Maar ik begreep nog niet dat theologie de structuur was, waarin ik mijn geloof beleefde.

Ik was 23 jaar toen ik geschiedenis ging studeren om een bevoegdheid als leraar voor het voortgezet onderwijs te halen aan het Historisch Instituut in Utrecht. Afgezien van de hoofdakte opleiding was dit de eerste keer dat ik lessen volgde aan een niet-christelijk instituut. Ik had helemaal geen ervaring met andersdenkenden. Ik werd voor het eerst gedwongen om dingen van meer dan één kant te bekijken. Eén van de docenten raadde me aan om een boek over Bijbelinterpretatie te lezen van de katholieke pater Luc Grollenberg 'Een Nieuwe Kijk op het Oude Boek'. Ik had al eerder moeite gehad met de elkaar tegensprekende teksten in de Bijbel. Dit boek maakte duidelijk hoe betrekkelijk Bijbelinterpretaties waren. Het was het moment waarop mijn zekerheid weg viel. Ik had een huis gebouwd op de letterlijke waarheid van de Bijbel, en toen vielen er stukken uit weg en alles stortte in elkaar. Ik dacht: Als niet alles klopt, dan klopt er niets. Een paar maanden later zei iemand: „God bestaat niet.” „Maar dat wil ik niet,” was mijn reactie. „Ik wil niet dat God niet bestaat.” En meteen daarop dacht ik: Oh, ik geloof alleen omdat ik dat fijn vind. Dat is geen geloof waar ik mee leven kan.

Ik vond het heel erg om mijn geloof te verliezen. Ik vond dat ik niet meer in de kerk kon blijven, maar het was de gemeenschap waarin ik was opgegroeid. Ik kon er niet van scheiden. Pas na mijn huwelijk, toen we naar Amerika verhuisden, kon ik die stap nemen. Wat het zo moeilijk maakte was, dat ik binnen het raamwerk van de gereformeerde theologie altijd een sterke religieuze beleving heb gehad. Die was ik ook kwijt, en dat was het ergste.

Toen we, wonend in de VS, uitgenodigd werden om een Quakerbijeenkomst te bezoeken gingen we er met de kinderen heen. Mijn man John en de kinderen vonden het fijn en gingen elke week. Ik ging met ze mee, maar ik wilde niet ingepalmd worden door iets dat ik dan weer zou moeten opgeven. "Maak je niet zo bezorgd," zei een lieve oudere Quakervrouw, "in de stille samenkomst open je je hart voor de Geest". Geen theologische beweringen, alleen een aanmoediging om open te zijn. En in die Quakerstilte is God weer binnengekomen in mijn leven.

Tiny Coffin woont in Little Rock en is redacteur van The Carillon, het blad van de Quakers in Arkansas. Voorheen woonde zij in Groningen waar haar man John aan de Rijks Universiteit Groningen werkzaam was. Zij waren gastlid van de NON. Dit artikel werd in 2012 gepubliceerd in het tijdschrift "In Gesprek" een uitgave van de Protestantse Vrouwen organisatie.

Meeting House Little Rock

Naar een inclusief vredes- en veiligheidsbeleid.

door: Johannes Borger, Kees Nieuwerth, Quakers, Andrew Lane, Quaker Council for European Affairs

De Britse Quakers én de Amerikaanse Quakers hebben in de afgelopen tijd een visie op een alternatief vredes- en veiligheidsbeleid geformuleerd. Daarmee willen ze een brede openbare discussie daarover stimuleren. Op aandring van Andrew Lane – Quaker vertegenwoordiger in Brussel- hebben wij een aantal vredesbewegingen in Nederland (bv. Kerk en Vrede, Eirene, Pax, Humanistisch Vredesberaad, Women Peacemakers Program, Campagne tegen de Wapenhandel, Peace Brigades International) uitgenodigd om dit ook voor Nederland te doen.

Daartoe hebben we ze uitgenodigd in het Quakerhuis in Den Haag op 6 april a.s. Bij de uitnodiging zal onderstaande (korte) notitie ter verduidelijking van dit initiatief meegestuurd worden.

De afgelopen periode wordt steeds luider gepleit voor het verhogen van het defensiebudget en het sluiten van de buitengrenzen van de Europese Unie. In sommige gevallen zijn langs die buitengrens zelfs muren opgetrokken om de veiligheid van de burger te garanderen! De praktijk van dit moment leert ons echter dat vrede exclusief voor onszelf veilig stellen eigenlijk onmogelijk is zolang een groot deel van de wereldbevolking lijdt onder armoede, klimaatverandering, honger, onderdrukking en oorlog. Wij zijn van mening dat, zolang dit voortduurt, er geen sprake kan zijn van *rechtvaardige vrede* of van *ware veiligheid*.

Voorwaarde voor ware veiligheid en rechtvaardige vrede is dat ons vredes- en veiligheidsbeleid zodanig wordt verbreed dat het de veiligheid van die anderen juist insluit, dat het een inclusief vredes- en veiligheidsbeleid wordt. Dit betekent vrede ‘mainstreamen’

en in elke ander beleidsveld van onze overheid integreren. Het betekent onder andere ook een veel grotere inspanning in termen van ontwikkelingssamenwerking, noodhulp, samenwerking met de VN om gewapende conflicten te voorkomen of te beëindigen, wapenhandel en wapenexport zo veel mogelijk terugdringen, meer studenten van het zuidelijke halfrond hier laten studeren.

Het vigerende veiligheidsbeleid is ons inziens ingegeven door angst. We zien een toename van angst en onzekerheid op allerlei fronten in ons eigen land: extremisme, onzekerheid over werk en inkomen, effecten van

klimaatverandering,
beschikbaarheid van
water, olie en

Stop Wapenhandel

doet onderzoek en voert actie tegen wapenexport en wapenindustrie

grondstoffen voor onze primaire levensbehoeften (o.a. voedsel, medicijnen, transport). De dreiging en onzekerheid die hierdoor ontstaan, wordt door onze supermachten traditioneel beantwoord met militair vertoon om bijvoorbeeld onze toegang tot natuurlijke hulpbronnen te ‘verzekeren’. Maar deze ‘overreactie’, gebaseerd op angst en onzekerheid, vormt in feite een bedreiging voor ware vrede. Rechtvaardige vrede vraagt om de oprechte bereidheid rechtvaardig te delen.

In sommige landen is een publieke discussie over het nationale vredes- en veiligheidsbeleid op gang gekomen. In het Verenigd Koninkrijk bijvoorbeeld circuleert een discussiestuk getiteld de *Ammerdown Invitation: security for the future – in search of a new vision* (zie www.opendemocracy.net). Dit document wil een uitnodiging zijn voor een publiek debat over een alternatief veiligheidsbeleid: ‘Onze betere toekomst ligt niet in onbuigzaam individualisme en het overleven van de sterkste, maar in het erkennen van onze wederzijdse afhankelijkheid, het benutten van onze kracht om doelen op een meer gelijkwaardige wijze te bereiken door samenwerking’. De *Ammerdown Invitation* pleit voor een passend overheidsbeleid en betrokkenheid van burgers door het bevorderen

van lokale, nationale en internationale samenwerking. In een omgeving van vertrouwen en samenwerking, zo stelt het document, kan onze veiligheid – zekerheid kan nooit 100% gegarandeerd worden – beter geborgd zijn, dan in een wereld waarin angst en geweld de boventoon voeren. Een effectieve veiligheidsstrategie draagt daarom bij aan het zoeken en vinden van oplossingen voor de diverse uitdagingen rond armoede, klimaat, voedsel, water en grondstoffen en conflictsituaties, hier en elders in de wereld.

In de Verenigde Staten is een soortgelijke discussie aangezwengeld door het American Friends Service Committee en Friends Committee on National Legislation (Quakers) door het publiceren van een discussiestuk getiteld *Shared*

Security: reimagining U.S.

Foreign Policy (zie

www.sharedsecurity.org).

Humanistisch Vredesberaad

In Nederland publiceerde Kerk en Vrede onlangs eveneens een pleidooi voor een ander vredes- en veiligheidsbeleid onder de titel *Werken aan Rechtvaardige Vrede* dat in dezelfde richting wijst. Wij stellen voor om in Nederland de krachten te bundelen met verwante vredesorganisaties en betrokken personen om, net als in VK en VS, een publieke discussie over een alternatief veiligheidsbeleid te bevorderen. In een eerste fase zouden we samen een vergelijkbaar, kernachtig en uitnodigend document willen opstellen en een plan maken om dit breed te verspreiden. In een tweede fase zouden we de discussie met onze beleidsmakers van de verschillende departementen, met name Buitenlandse Zaken en Defensie, aan kunnen gaan middels een soort expertmeeting over het nationale veiligheidsbeleid, alsmede over de Europese inbedding daarvan.

Wij zoeken een brede coalitie van betrokken organisaties om samen dit initiatief uit te werken!

Doen jullie mee?

Quaker Pilgrimage

In de voetstappen van George Fox

bron: <http://www.cfsnc.org/page.cfm?p=1239>

Het Quaker Pelgrimage Planning Committee van 2017 nodigt alle V/vrienden uit om samen met de pelgrims van de Chapel Hill- en Durham Friends Maandvergaderingen en van de Carolina Friends School gemeenschap zich bij ons aan te sluiten voor een tocht in 2017 naar Quaker meeting huizen en andere historische plaatsen in Engeland.

Quaker Pilgrimage
to England's
Lake District
2017

Visit
Lancaster
Prison where
George Fox
and Margaret
Fell were
incarcerated.

Climb Pendle Hill, where George
Fox found inspiration.

Join with pilgrims
from Carolina Friends
School and the Chapel
Hill and Durham
Friends Meetings!

Worship with British
Quakers in historic
meeting houses.

Reflect at Firbank Fell,
where George Fox
preached to a great
crowd.

Stay at Glenthorne Quaker
Conference Centre in Grasmere,
the village where poet William
Wordsworth is buried.

Quakers voor gevangenen in voorarrest

door Andrew Lane, van QCEA (Quaker Council for European Affairs)

In januari 2016 nam QCEA deel aan discussies over de vraag of en hoe de EU het aantal mensen dat in afwachting van hun proces gevangen zit (op dit moment 130.000) kan verminderen.

Deze raadpleging van deskundigen werd georganiseerd in opdracht van ministerie van Justitie van de Europese Commissie, DG-justitie. In maart zal zij overwegen of op Europees niveau actie mogelijk is. In de raadpleging werd gevraagd of de problemen van de voorlopige hechtenis belangrijk genoeg om actie op EU-niveau te rechtvaardigen.

QCEA beantwoordde deze vraag direct, door uit te leggen waarom onnodige opsluiting zo schadelijk is voor individuen, hun families en de samenleving.

De grote verschillen in aantallen voorarrest illustreren het overmatig gebruik ervan in sommige landen. Als landen in dezelfde mate tot voorarrest zouden besluiten als Ierland, Slovenië en Finland, dan zou het aantal voorarrest gevangenen in de EU direct al gehalveerd tot 65.000.

Wat het nog erger maakt: gevangenen in voorarrest worden vaak behandeld als tweede klas gevangenen - uitgesloten van geestelijke ondersteuning, onderwijs en rehabilitatieprogramma's, en minder contact met de familie. Deze onderwerpen worden nader toegelicht in het QCEA rapport: 'Pretrial detention in the EU'.

De meest voorkomende reden gebruikt om een persoon in afwachting van zijn procesgevangen te zetten is de angst dat hij niet terugkeert voor zijn proces. Technologische ontwikkelingen bieden echter steeds meer vormen van toezicht die deze rechtvaardiging teniet doen. Maar we moeten er natuurlijk ook voor zorgen dat we psychologische schade van detentie niet gewoon vervangen door fysiologische nadelen van andere intensieve bewaking.

EU-actie

In een Groenboek van juni 2011 hadden de lidstaten wel een probleem onderkend, maar hadden ze niet de politieke wil tot actie op EU-niveau. Vijf jaar later is dit nog moeilijk voor de Europese Commissie, zelfs

voordat de lidstaten gevraagd kan worden het te overwegen. Verbazingwekkend eigenlijk, als we gevangenkosten vergelijken met de alternatieven.

Een proces voor nieuwe regelgeving is ook moeilijk te starten vanwege de "agenda voor betere regelgeving" van Frans Timmermans, die tot doel heeft EU regels te vermindern. ideeën voor wetgeving moeten nu gestaafd worden met nieuwe, strenge effect berekeningen.

Dus moet de EU alleen vrijwillige richtlijnen overeenkomen?

De EU heeft vrijwillige richtlijnen inzake rechtsbijstand en de bescherming van minderjarige verdachten ingevoerd,

maar die blijken weinig effect te hebben. De reden dat hier alleen vrijwillige maatregelen konden worden afgesproken was de tegenstand van een klein aantal lidstaten. Maar dit betekende ook dat juist die landen geen actie namen naar aanleiding van de vrijwillige richtlijnen. "Alternatieven voor detentie" is bovendien een gebied waar vrijwillige richtlijnen reeds door niet-EU-organen, zoals de Raad van Europa en de VN zijn overeengekomen.

Dus wat voor regeling is realistisch?

Eén idee is dat een besluit om iemand in voorarrest te nemen voortaan een schriftelijk verslag vereist met het bewijs dat opsluiting noodzakelijk is. Dit vormt dan een basis voor de verdedigingsadvocaten om naar de rechter te stappen en kan een aanzienlijke impact hebben in sommige landen. Deze procedure is eenvoudig genoeg om in verschillende rechtsstelsels Europees te worden toegepast. Het probleem van voorlopige hechtenis is onderdeel van een veel groter falen van de Europese landen om alternatieven voor detentie te vinden. Maar de justitiële cultuur veranderen is niet gemakkelijk op Europees niveau te doen. Een ander probleem is, dat sommige landen geen ervaring hebben met reclassering. Griekentand bijvoorbeeld is een land van 11 miljoen inwoners, met maar 42 reclasseringswerkers. In Italië, Slowakije en Kroatië worden alternatieven voor detentie nauwelijks toegepast.

zie www.QCEA.org

Prins Viktor

door Max Bollinger, bewerking Jan Ramaker

Er was eens een kleine prins. Zoals zoveel prinsen woonde hij in een kasteel, dat in een groot park lag. Hij heette Viktor. Prins Viktor werd erg verwend. Hij kreeg altijd alles wat hij wilde. Maar toch was hij niet gelukkig. Hij lachte of huilde nooit. Zijn vader en moeder, de koning en koningin, maakten zich zorgen.

"Wat scheelt eraan?" vroegen ze.

Viktor antwoordde: "Ik heb al het speelgoed, dat er op de wereld te koop is maar ik mis nog een echte luchtballon."

"Als dat alles is", zeiden de koning en koningin en ze gaven hem een echte luchtballon. Een hele dag vermaakte Viktor zich met de luchtballon. Hij vulde hem met hete lucht en zweefde boven het kasteel. Maar hij lachte of huilde niet. Alles was net als eerst.

Opnieuw maakten de koning en koningin zich zorgen.

"Wat scheelt eraan?" vroegen ze.

Viktor antwoordde: "Ik heb al het speelgoed dat op de wereld te koop is en ik heb een luchtballon. Maar een leeuw in een kooi die heb ik nog niet."

"Als dat alles is", zeiden de koning en de koningin en ze gaven hem een leeuw in een kooi. Een hele dag was Viktor bezig met de leeuw in de kooi. Hij plaagde hem met een stok en gaf hem vlees door de tralies. Maar hij lachte of huilde niet. Alles was net als eerst.

"Wat scheelt eraan?" vroegen de koning en de koningin.

Viktor antwoordde: "Ik heb al het speelgoed dat op de wereld te koop is en ik heb een luchtballon en een leeuw in een kooi. Maar een regiment tinnen soldaatjes dat heb ik nog niet."

"Als dat alles is", zeiden de koning en de koningin en ze gaven hem een regiment soldaatjes. Een hele dag speelde Viktor met zijn tinnen soldaatjes. Hij liet ze exerceren en paardrijden, vechten en marcheren. Maar hij lachte of huilde niet. Alles was net als eerst.

Op een dag ontmoette het prinsje een kleine jongen.

Het was de zoon van de tuinman van het kasteel. Hij zat voor zijn huis en speelde met zijn konijntje. Het konijntje lag in zijn arm. Hij streelde het en gaf het paardebloemen te eten. Prins Viktor keek ernaar en dacht: "Ik heb al het speelgoed dat op de wereld te koop is en ik heb een luchtballon, een leeuw in een kooi en een regiment tinnen soldaatjes. Maar een konijntje, dat ik kan strelen en paardenbloemen kan geven, heb ik nog niet."

"Geef mij je konijntje," zei Viktor tegen de jongen.

"Nee," zei de jongen, "ik kan je mijn konijntje niet geven."

De kleine prins keerde naar het kasteel terug en zei tegen de koning en koningin: "Ik heb al het speelgoed dat op de wereld te koop is en ik heb een luchtballon, een leeuw in een kooi en een regiment tinnen soldaatjes. Maar een konijntje heb ik nog niet."

"Als dat alles is", zeiden de koning en de koningin en ze gaven hem een konijntje.

Een hele dag speelde Viktor met het konijntje. Hij nam het in zijn arm, streelde het en gaf het paardenbloemen te eten. Maar hij lachte of huilde niet. Alles was nog net als eerst.

Wat ik mis dacht Viktor is niet zomaar een konijntje, maar het konijntje van de tuinmansjongen. Hij ging naar de tuinmansjongen en zei: "Geef mij jouw konijntje, dan geef ik jou al mijn speelgoed."

"Nee", zei de tuinmansjongen.

Viktor probeerde het nog eens.

"Nee", zei de tuinmansjongen weer.

Toen werd Viktor verdrietig en huilde voor het eerst.

De tuinmansjongen schrok en zei: "Ik kan je mijn konijntje niet geven omdat ik ervan houd, maar we kunnen er wel samen mee spelen."

Ze speelden de hele dag met het konijntje en waren gelukkig.

De koning en de koningin verbaasden zich over de kleine prins en ze vroegen: "Wat is er aan de hand?"

Viktor dacht lang na en toen zei hij: "Wat ik mis, dat is geen speelgoed, geen luchtballon, geen leeuw in een kooi of een regiment tinnen soldaatjes, het is zelfs geen konijntje, wat ik mis, is een vriend, iemand waar ik mee spelen kan."

De koning en de koningin waren bedroefd en zeiden: "Een vriend kunnen wij je niet geven, die moet je zelf zoeken."

"Ik heb hem al gevonden", zei Viktor en hij lachte voor het eerst.

Ontmoeting

door Stef Bos

*Je moet van twee kanten komen
om elkaar te ontmoeten.*

*Je moet eigenlijk
toevallig onderweg zijn
Je moet geen doel
voor ogen hebben.*

*En je moet laten gebeuren
waarvoor je bang bent.
Je moet niet alles willen verklaren.
Voordat je het weet
verklaar je elkaar de oorlog.*

*Je moet van twee kanten komen
om elkaar te ontmoeten.*

*Je moet jezelf in die ander durven zien.
Zonder in die ander te verdwijnen.
Het kan opeens zomaar voor je staan
het lijkt op iets om uit de weg te gaan.
Dat is het vreemde van geluk
je maakt het waar of
je maakt het stuk.
Het kan jou bedreigen
het kan jou behoeden.*

Maar je moet van twee kanten komen.

Liefde voor het land.

door: Eldad Kisch; 23 januari 2016; ingezonden door: Jan Ramaker (met dank aan Renata Rotscheid- Van Bemmel)

Deze zaterdag was een nogal bijzondere medische dag met de mobiele kliniek van PHR (Physicians for Human Rights). Dit keer ging de reis naar de bedoeïenen in het meest noordelijke bezette deel van de Jordaanvallei, dat grenst aan Beit Shean, een archeologisch belang-

Dokter Eldad Kisch aan het werk

rijke plaats in Israël. Dat is een eind rijden vanuit het centrum van het land en daarom gingen we 's ochtends ook vroeger weg dan gewoonlijk. Ik was in die buurt ooit eerder geweest met mijn vrouw Annelien, die helpt met haar organisatie MachsomWatch om de ergste noden te lenigen door warme kleren te verstrekken en met hoognodig ander materiaal. Ik heb toen ook gerapporteerd over de onmogelijke toestand daar. Deze bedoeïenen van de stam Al-Farisi zitten al vele generaties in deze streken, maar zijn de autoriteiten een doorn in het oog (om geen andere onwelvoeglijke uitdrukkingen over doornen elders te gebruiken). Zij wonen zoals gebruikelijk in tentenkampen en leven van karige landbouw en karige veeteelt. Er zijn nogal wat kleine samenscholingen van tenten in die streek. Elk bedoeïenen kamp heeft bij de ingang een duidelijk bord met als opschrift: 'Verboden toegang. Levensgevaar. Militair oefenterrein'. Dat arme leger, dat heeft nergens anders om te oefenen met echte granaten dan precies hier! Niet weinig bedoeïenen kinderen raken gewond door achteloos achtergelaten op scherp staande granaten. De tenten van de bedoeïenen zijn al vele malen neergehaald door het leger, en de plaatsvervangende tenten van het Rode Kruis of andere hulporganisaties worden op hun beurt in beslag genomen, in weer of geen weer. Ook de schuren voor de dieren - schapen, geiten, kippen, een enkele koe - worden omgebulldozerd en de kale beplanting door het leger degelijk omgeploegd. De bronnen zijn volgegooid met zand en stenen. Bitter detail: water moeten de bedoeïenen zelf kopen en van verre aanvoeren, terwijl de dikke pijp van Mekorot, de Israëlische waterleiding, voor hun tenten loopt, maar daar moeten ze over een dijke overheen

rijden en er vooral niet van gebruiken! Dit is 'holy water' alleen bestemd voor de settlers ernaast. Scholen mogen niet gebouwd worden en de weinige gelukkige schoolkinderen moeten ver weg getransporteerd worden, als ze al niet veelvuldig teruggestuurd worden bij de controleposten. Van regelmatig artsbezoek is helemaal geen sprake en de medische verzorging bleek dan ook beneden elk peil.

De bedoeïenen hebben een heel emotionele band met hun land en ondanks de onvoorstelbare pesterijen blijven ze hardnekkig op hun land zitten, in diepe armoede, in de forse koude van nu en zonder schaduw in de zomer, tot de volgende vernielende actie van het leger onder het motto 'opdonderen' en dan begint alles weer overnieuw.

Zo reden we op een gure, grauwe dag naar het noorden. Zoals gebruikelijk werden we verwelkomd door allerlei hoogwaardigheidsbekleders. De sprekers klaagden allemaal over de zinloze vernielingen en de bijna onmogelijkheid om een beetje redelijk de kost te verdienen onder deze omstandigheden. Bij het eerste kampje heerste totale wanorde, want er is daar niets waarin wij kunnen werken. Tot er oplossingen waren gevonden voor onze kliniek ter plaatse stonden we buiten te kleumen. Uiteindelijk kregen we met vier artsen ieder een hoekje van een vrij grote bedoeïentent, en nog een arts ergens anders. Er waren alleen stoelen, geen tafels om over onderzoeksbedden helemaal niet te spreken. Daarna gingen we naar een tweede kampement, waar de wanorde zich herhaalde omdat ook daar niets is waar een polikliniek gehouden kan worden. Van tijd tot tijd regende het en 's middags kwam er zelfs een flinke stortbui naar beneden. Gelukkig zaten we net net onder een afdakje. Onze patiënten bevestigden de grote moeilijkheden van hun leven ter plaatse, maar hun wil om daar te blijven is evident.

Door het tijdverlies moesten we nog twee kampementen overslaan. Zoals altijd bij dit soort medische tochten staan onze gastheren er op ons na het medische werk een maaltijd aan te bieden. Dit is een teken van de befaamde Arabische gastvrijheid en zij weigeren hier van af te zien; dat is hun eer te na. Wij, de artsen, hebben al vaak geprobeerd deze fase over te slaan, maar geen schijn van kans. Echte bedoeïenen serveren aan geëerde gasten schapenvlees, rijst en een soort slappe yoghurt, en dat wordt gezamenlijk met de vingers gegeten uit grote schalen. Toen sommigen van de gasten wat zuinig keken brachten ze gauw een paar lepels voor de fijn gevoeligen onder ons. Het was best lekker, maar ik heb toch liever een eigen bordje. Dit is dus geen mooi verhaal over hoe wij in Israël en omstreken met onze minderheden om gaan. Als besluit van de dag gingen we op condoleance bezoek in Taibe bij een Arabische ziekenbroeder. Hij heeft al jaren met ons werkt in PHR; voor mij weer een nieuwe ervaring

Eldad Kisch

Vanaf het moment dat Eldad Kisch (1937) na een jarenlange carrière als arts in Israël van zijn welverdiende pensioen geniet, sloeg hij een andere weg in. Hij schreef zich in als eerstejaars student aan de Universiteit van Tel Aviv en ging vergelijkende taalkunde studeren. De studie was niet wat hij er van verwachtte, hij vond het ronduit een vervelend vak! Na een jaar haakte hij af en studeerde op eigen houtje verder in de immense bibliotheek van de universiteit. Zijn op- en aanmerkingen legt hij vast in, wat hij noemt, zijn taalkundige columns. Daarnaast is Eldad Kisch nog steeds actief als arts in de vredesbeweging. Ook over zijn ervaringen op dit gebied schrijft hij columns. Van deze columns verscheen in 2012 bij uitgeverij Boekscout zijn boek 'Uit het Dagboek van een Vredeslichtertje

Nieuwe werkwoorden Quakers

bron: de site van de Raad van Kerken in Nederland

Van dogmatische leerstellingen moeten ze niet al te veel hebben. Er mogen dan thematische teksten zijn die een tijdje in Quakerkring meelopen, na één

V.r.n.l.: Marianne IJspeert, Dirk Gudde, Marlies Tjallingii, Wim Nusselder, Kees Nieuwerth, Jethro Zevenbergen.

generatie wordt de Nederlandse

editie van 'Quaker Faith and Practice' toch weer vernieuwd. De Commissie Herziening heeft juist in deze dagen het voorbereidende werk daarvoor klaargemaakt en de stukken aangeboden aan de Algemene Vergadering, getiteld 'Quaker Geloven en Werken' – en ja, dat zijn WERKwoorden!

Het uitgebreide verslag van de ontmoeting tussen enkele Quakers en de voorzitter en de algemeen secretaris van de Raad van kerken is te vinden op de website: http://www.raadvankerken.nl/pagina/3879/nieuwe_werkwoorden_quakers

Bollen

Ecoquaker

Bloemen

Bijen

door Marianne van der Zee

Het is weer de tijd om te genieten van de voorjaarszon, de bloembollen en de insecten die weer rond beginnen te vliegen.

De tijd dat ik al mijn zelfbeheersing bij elkaar moet schrapen als ik in de supermarkt of een tuincentrum loop en de heerlijke zoete lucht van blauwe druifjes ruik of sommige narcissen. Kijken naar de sneeuw-klokjes, dat vind ik altijd een beetje een verlegen bloemetje dat bij mij helaas altijd binnen de kortste keren verdwijnt.

Die zelfbeheersing heeft meestal geen betrekking op de inhoud van mijn portemonnee maar op de hoeveelheid gif waarmee deze bloembolletjes zijn overgoten tijdens hun verblijf bij de kweker. Gif dat er ook op gedaan wordt zodat de opbrengst groter en mooier is, de bloembollen goedkoper worden en daardoor goedkoper in de winkel kunnen staan en er bovendien foutloos uitzien zodat de consument helemaal tevreden is. Aangezien we die bolletjes over het algemeen niet opeten vormt het geen direct gevaar voor onze gezondheid, vaak wordt daarbij vergeten dat de bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden ook bestemd zijn om korten metten te maken met allerlei insecten die de bollen belagen. Het directe gevolg is dat o.a. de bijen die in het voorjaar stuifmeel verzamelen om het broed te voeden, ook met dat gif in aanraking komen en vervolgens sterven, aangetast worden zodat ze de weg terug niet meer vinden of de hele populatie van de kast ziek maken.

Kijk in het voorjaar maar eens naar de bijen die rondvliegen, dan zal je zien dat ze aan hun pootjes een zakje hebben waar ze het stuifmeel in vervoeren. Je kunt dan aan de kleur van het stuifmeel zien in welke bloemen ze hebben gezeten.

Toen ik nog bijen had, was het eerste dat ik in het voorjaar deed, kijken of de bijen met stuifmeel aan hun pootjes weer terugvlogen naar de kast. Als dat het geval was kon ik weer rustig ademhalen, de koningin leeft nog en ze heeft weer nieuw broed gelegd dat gevoerd wordt met stuifmeel.

Soms was er geen leven bij de vliegplank en dan was het triest om de kast te openen en te ontdekken dat het volk er niet meer was. Het vreemde was dan dat er maar een paar dode bijen inlagen en de rest gewoon verdwenen. In die tijd gebeurde het niet vaak, maar tegenwoordig zijn soms immers het grootste deel van hun volken zomaar kwijt.

Wat wij kunnen doen is stoppen met het kopen van de bollen die met gif zijn bespoten. En later in het jaar geen bloemen kopen, die zijn bespoten. In plaats van een bos bloemen een paar takken of een bosje bloemen uit de tuin. Of wat biologisch fruit alternatief verpakken. Soms heeft de natuurvoedingswinkel biologische bloemen.

Evenals de bollen die giftig zijn geworden, zijn er de zaden die zijn "behandeld". Door die behandeling zullen de bloemen en planten die uit die zaden groeien ook gif bevatten en slecht zijn voor de insecten die stuifmeel en later nectar halen uit de bloemen. En als het groentezaden zijn lijkt het me niet zo gezond voor onze eigen gezondheid en al helemaal niet voor de gezondheid van de kinderen. Biologisch geteelde zaden en bollen zijn duurder dan de "behandelde" zaden. Het is een algemeen gegeven maar eigenlijk zou het andersom moeten zijn. Het gif zou ook verrekend moeten worden en er zou een soort belasting moeten komen op de impact dat een product op het milieu heeft.

Bollen zijn vaak een eenmalige aanschaf die je kunt verdelen over meerdere jaren. Wat betreft de zaden is het voordelig om zaden te nemen die je zelf een paar jaren lang kunt vermeerderen zoals tomaten, sla, rucola e.d. zodat de kosten meevallen.

Er zijn veel adressen om online zaden en bollen te bestellen, de natuurvoedingswinkel heeft over het algemeen ook zaden en bollen. In de tuincentra zijn soms ook biologisch geteelde zaden en bollen maar vaak zijn die wat duurder dan via de andere kanalen, omdat ze minder in een zakje stoppen zodat het goedkoper lijkt.

Voor zaden :

www.bolster.nl

Voor bollen

www.naturalbulbs.nl/

www.ecobulbs.nl/

www.bdimkers.nl/page/nl/Bio-bloembollen

www.biobol.nl

www.huibertsbloembollen.nl

Waar zijn Quakerbijeenkomsten?

Wijdingssamenkomsten in Nederland en België

Amsterdam	iedere zondag 10.30	Vossiusstraat 20, Amsterdam
Antwerpen	geen vaste tijdstippen	Info Jan Peeters tel.: 0032.15.24 75 10 email : boekrijk@hotmail.com
Breda/ Ulvenhout	Zondag 1 mei. 11.30, bij Dineke Lucas, Roelarestraat 201, 4826 JD Breda	Info: Corien van Garderen: 076-8502421 Graag bevestigen: coriegarde@ziggo.nl
Brussel	iedere zondag 11.00	Quakerhouse, Square Ambiorix 50, 1000 Brussel, tel.: 00.32.2.230 49 35
Bennekom	2e en 4e zondag van de maand: 10.30	"Commanderij", Commandeursweg 44, Bennekom. Op de 2e zondag is er eerst van 10.30 – 11.00 een worship-sharing, daarna wijdingssamenkomst tot 12.00.
Deventer	Wijdingssamenkomst 3 ^e zondag 10.30 Gespreksavond: 1 x maand: 18.30 op wisselend di/do	Wijdingssamenkomst in het Meester Geertshuis, Assenstraat 20, 7411JT Deventer. Gespreksavonden, data en inlichtingen bij Frieda Oudakker 0570- 670287 email: friedaoudakker@live.nl
Groningen	2e en 4e zondag van de maand in Groningen: 10.30 1e zondag van de maand te Hellum 10.30	2 ^e en 4 ^e zondag: De Poort, Moesstraat 20, 9717 JW Groningen, tel.: 050-5712624 1 ^e zondag: te Hellum, Hoofdweg 41: Kinderen zijn welkom! Graag tevoren doorgeven aan de schrijver: Peter Spreij; nonmv@pspreij.nl
Den Haag	iedere zondag: 10.30	Stadhouderslaan 8, Den Haag Kinderen zijn altijd welkom. Bij kennisgeving vooraf is er voor hen een aangepast programma.
Wijhe, bij Zwolle	Op 1e zondag van de maand 10.30	Wim en Deborah Balijon: 0570-597170 Slotpark 77, 8131 DW Wijhe. Graag aanmelden als je komt.
	Wijdingssamenkomsten op Afstand	1. Meeting at a Distance. Inlichtingen: caroline.wilson@esade.edu 2. Online meeting for worship: op tijdstippen rekening houdend met verschillende tijdzones. Bekendmaking op: Quakerworship.org 3. Quaker Faith and Fellowship: www.Quakerfaithandfellowship.org

Vrienden in het hele land

Maandvergaderingen

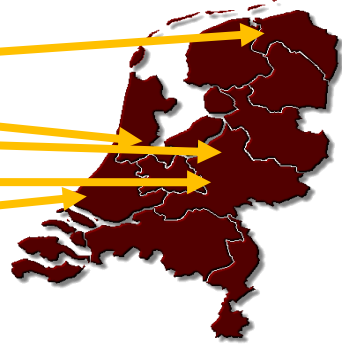
NON

A'dam

Deventer

MiZuNed

Haagse

Quaker Secretariaat:

Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers). Tel.: [06 13700682](tel:0613700682). e-mail: secretariaat@deQuakers.nl.

Penningmeester Nederlandse Jaarvergadering Bankrek. NL65 TRIO 0212 3772 64 tnv Religieus Genootschap der Vrienden - Quakers- te Zwolle.

Quaker Bibliotheek: Vossiusstraat 20, 1071 AD Amsterdam, bibliothecaris - vacature,

Quaker Literatuur: Willem Furnée ; Badhuisweg149, 2597JN 's-Gravenhage telefoon: 070-3220544, e-mail: literatuur@Quakers.nu Bankrek.: NL70 INGB 0000 313040 t.n.v. Quaker Literatuur.

Amsterdamse Maandvergadering: Schrijver: Hans Weening, Lijnbaansgracht 208b, 1016 XA Amsterdam, 085-8780821 hweening@xs4all.nl
Bankrek.: NL81 INGB 0004 9200 51 tnv A'damse MV Quakers te Anna Paulowna.

Haagse Maandvergadering: Schrijver: Willem Furnée
haagsevrienden@Quakers.nu Haagse Maandvergadering, Stadhouderslaan 8, 2517 HW 's-Gravenhage. Tel. 070-3600621. Bankre.k: NL48 INGB 0001 8562 21 tnv Haagse Vrienden, Quakers Den Haag.

Midden- en Zuid-Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Els Ramaker, 0344 606818. mob:0636361350. email: Els@ramaker.me Bankrek: NL67 TRIO 0197 6518 52 ten name van Rel.Gen.der Vrienden-Quakers- te Deventer.

Deventergroep: Inlichtingen: Frieda Oudakker 0570-670287 email: friedaoudakker@live.nl

Noord Oost Nederlandse Maandvergadering: Schrijver: Peter Spreij ; Watersingel 17, 9351 XN Leek, Tel.: 0594-769063; nonmv@pspreij.nl
Bankrek.: NL12 INGB 0001 5908 95 tnv N.O.N. MV Rel.Gen. d. Vr. te Groningen.

Quaker Hulpfonds: schrijver vacature. Penningm: Johannes Borger, johannes.borger@hotmail.com Bankrek. NL19 INGB 0000 220644 t.n.v. Religieus Genootschap der Vrienden, Quakers, te den Haag.

Vrienden voor Brussel (VVQREA): Schrijver: Peter van Leeuwen, Tel.: 0182-611786; vvqrea@gmail.com. Bankrek. NL28 INGB 0002 5386 85 t.n.v. VVQREA te Helmond.